

FACTSHEET PLEEGZORG 2012

In Nederland worden veel kinderen door familieleden of bekenden opgevoed wanneer dat door omstandigheden in de thuissituatie niet mogelijk is. Bij deze informele zorg is geen jeugdzorg- of pleegzorgorganisatie betrokken en dit noemen we formeel geen pleegzorg.

Pleegzorg is een vorm van jeugdzorg die valt onder de Wet op de jeugdzorg. Als hulp thuis niet meer toereikend is, wordt tot uithuisplaatsing besloten. Pleegzorg is de eerste keus bij uithuisplaatsing, aangezien deze vorm van opvang in gezinsverband het dichtst bij de natuurlijke situatie staat.

Pleegouders worden in eerste instantie in de directe omgeving van het kind gezocht, binnen de familie of bij bekenden. Pleegzorg kent verschillende vormen, voor korte en langere tijd, maar ook in deeltijd, waardoor maatwerk geboden kan worden bij de hulp aan kinderen en hun ouders. Met ingang van 2015 is het de bedoeling dat pleegzorg, net als de overige vormen van zorg voor jeugd, onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten komt te vallen.

Er zijn in Nederland 28 (regionale) jeugdzorgorganisaties die pleegzorg aanbieden. Deze werken landelijk samen onder de noemer 'Pleegzorg Nederland' voor de voorlichting en werving. Pleegzorg Nederland is onderdeel van de brancheorganisatie Jeugdzorg Nederland. Deze factsheet is samengesteld op basis van de cijfers die zijn aangeleverd door alle (regionale) pleegzorgorganisaties.

DEZE FACTSHEET BESTAAT UIT DRIE ONDERDELEN:

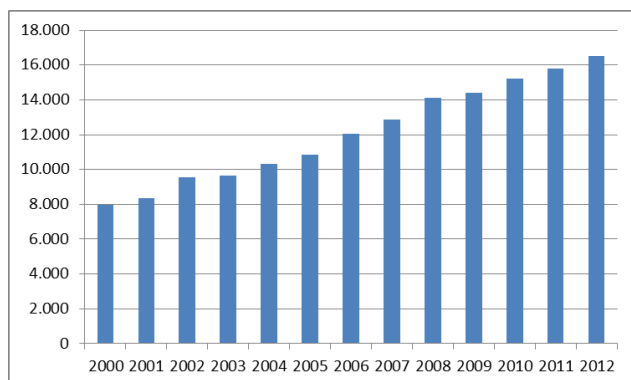
- A. De cijfers over 2012
- B. Trends en ontwikkelingen in de pleegzorg
- C. Terminologie

A. DE CIJFERS OVER 2012

In 2012 hebben 20.949 kinderen voor korte of langere tijd gebruik gemaakt van pleegzorg. Op 1 januari 2012 verbleven in Nederland 16.530 kinderen bij pleegouders. In 2012 zijn 10.710 nieuwe plaatsingen gerealiseerd. Pleegzorg groeit nog steeds. In vergelijking met 2011 hebben 451 kinderen meer gebruik gemaakt van pleegzorg, dat is een toename van 2%. Op 31 december 2012 verbleven 17.207 kinderen bij pleegouders. Dat is een toename van 4% in vergelijking met 2011. In de afgelopen tien jaar is het aantal kinderen dat gebruik maakt van pleegzorg verdubbeld.

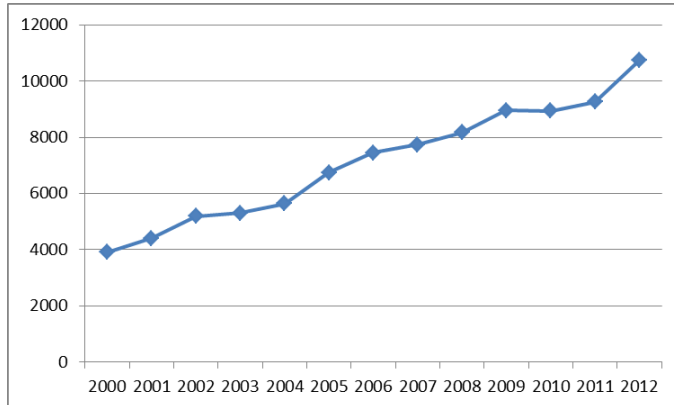
De pleegzorgcapaciteit is in 2012 toegenomen met ruim 900 plaatsen tot 15.910. Het bezettingspercentage van de landelijke pleegzorgcapaciteit lag gedurende het hele jaar op 103%. Dit betekent dat meer pleegkinderen geholpen dan dat er budget beschikbaar is.

Op 31 december 2012 wachtten 217 kinderen langer dan negen weken op een (definitieve) plaatsing bij pleegouders. Op 1 januari 2012 stonden 278 kinderen op de wachtlijst voor pleegzorg. De wachtlijst voor pleegzorg is 22% afgenomen. 29% van de kinderen op de wachtlijst is 12 jaar of ouder en een derde van de kinderen wacht op deeltijdpleegzorg. In het hele land is er een tekort aan pleegouders voor kinderen van 10 jaar en ouder. Verder verschilt het per regio waar de knelpunten zitten bij de plaatsing van pleegkinderen, bijv. wat betreft de leeftijd of de vorm van pleegzorg.

GRAFIEK 1: TOTAAL AANTAL PLEEGKINDEREN OP PEILDATUM 1 JANUARI: 2000 – 2012

PLEEGZORG VARIANTEN

GRAFIEK 2: NIEUWE PLAATSINGEN PER JAAR 2000 – 2012

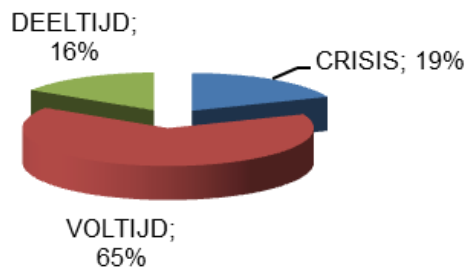
Aan de ene kant maakt een deel van kinderen voor korte tijd gebruik van pleegzorg, de zogenaamde hulpverleningsvariant. Aan de andere kant verblijft er een aanzienlijke groep kinderen voor lange tijd bij pleegouders, de zogenaamde opvoedingsvariant. Bij de opvoedingsvariant is het de bedoeling dat het pleegkind tot volwassenheid opgroeit bij pleegouders.

Van alle plaatsingen die in 2012 zijn beëindigd is de duur van de plaatsingen geregistreerd. Van de 10.050 beëindigde plaatsingen heeft 38% van de pleegkinderen korter dan drie maanden bij pleegouders gewoond en 32% langer dan een jaar. Voor 3.500 kinderen betrof het een doorplaatsing van kortdurende opvang (korter dan een jaar) naar een pleegzorgplaatsing voor langere tijd.

TABEL 1: DUUR VAN DE PLAATSING VAN ALLE BEËINDIGDE PLAATSINGEN IN 2012

DUUR VAN DE PLAATSINGEN VAN ALLE BEËINDIGDE PLAATSINGEN IN 2012	
Korter dan 4 weken	21%
1 - 3 maanden	17%
3 - 6 maanden	14%
6 - 12 maanden	15%
1 - 2 jaar	14%
Langer dan 2 jaar	18%

19% van de nieuwe pleegzorgplaatsingen in 2012 betreft crisisopvang. 16% van de plaatsingen betreft deeltijdpleegzorg. Dit is meestal weekend- en vakantieopvang.

GRAFIEK 3: NIEUWE PLEEGZORGPLAATSINGEN DIE IN 2012 ZIJN GEREALISEERD, NAAR SOORT OPVANG

Leeftijden

30% van de kinderen die in 2012 in een pleeggezin is geplaatst, is 12 jaar of ouder. 33% van de geplaatste kinderen is vier jaar of jonger en 37% van de kinderen is in de basisschoolleeftijd. In 2012 zijn iets meer meisjes dan jongens bij pleegouders geplaatst; 51% meisjes tegenover 49% jongens.

TABEL 2: LEEFTIJDOPBOUW VAN KINDEREN DIE IN 2012 IN EEN PLEEGGEZIN GEPLAATST ZIJN

LEEFTIJD VAN PLEEGKINDEREN DIE IN 2012 IN EEN PLEEGGEZIN GEPLAATST ZIJN	
0 - 4 jaar	33%
5 - 11 jaar	37%
12 -14 jaar	14%
15 jaar en ouder	15%
18 jaar	1%

In de crisisopvang is 52% van de kinderen vier jaar of jonger. In diverse regio's is in een convenant vastgelegd dat kinderen onder de 5 jaar bij een uithuisplaatsing niet in een groep worden geplaatst, maar altijd in gezinsverband worden opgevangen. Bij de deeltijdpleegzorg, weekend- en vakantieopvang, is de ruim de helft van de kinderen in de basisschoolleeftijd.

40% van de pleegkinderen vond in 2012 onderdak bij bekenden, de zogenaamde netwerkpleegzorg. Van de lopende plaatsingen woont 41% van de pleegkinderen bij bekenden. Dit kunnen grootouders, tantes en ooms zijn, maar ook onderwijzers of burens. Dit percentage is al een aantal jaar stabiel. De netwerkpleegzorg is meegegroeid met de totale toename van de pleegzorgplaatsingen.

64% van de pleegkinderen is in 2012 bij pleegouders geplaatst met een justitiële kinderbeschermingsmaatregel: een Onder Toezicht Stelling (OTS) of een voogdijmaatregel.

In 2012 zijn 10.051 plaatsingen beëindigd. Het overgrote deel van de beëindigde plaatsingen, namelijk 76%, is in overeenstemming tussen cliënt, Bureau Jeugdzorg en de pleegzorgorganisatie afgerond omdat bijvoorbeeld het hulpverleningsplan is afgerond of de doelen van de zorg zijn gerealiseerd. In een klein deel van de gevallen is de zorg eenzijdig beëindigd: 3% door de cliënt en 3% door de hulpverlener.

TABEL 3: PLEEGZORGCIJFERS 2002 - 2012: AANMELDINGEN VAN PLEEGOUDERS EN PLAATSIJNGEN VAN PLEEGKINDEREN

	PLEEGOUDERS		PLEEGKINDEREN
	Belangstellenden die informatiepakket hebben aangevraagd	Geaccepteerde (nieuwe) pleegouders	Nieuwe plaatsingen
2002	4.751	2.403	5.189
2003	5.882	2.045	5.298
2004	4.702	1.646	5.638
2005	4.742	2.225	6.736
2006	7.836	2.952	7.447
2007	6.301	3.142	7.738
2008	7.626	3.022	8.122
2009	7.689	2.941	8.947
2010	5.470	2.991	8.944
2011	16.203	2.853	9.423
2012	10.938	3.066	10.739

In totaal zetten ruim 16.330 pleeggezinnen zich in voor de opvang van 20.949 pleegkinderen per jaar. In 2012 zijn 3.066 nieuwe pleegouders geaccepteerd. In 2012 zijn 2.822 pleegouders gestopt: 1.604 netwerkpleegouders en 1.218 bestandspleegouders.

B. TRENDS EN ONTWIKKELINGEN IN DE PLEEGZORG

Door de jaren heen fluctueert het aantal mensen dat informatie over pleegzorg aanvraagt. In 2011 is de campagne 'Ontdek de pleegouder in jezelf' onder verantwoordelijkheid van het ministerie van VWS van start gegaan. Het effect op het aantal aangevraagde informatiepakketten was vorig jaar enorm. In 2012 is het aantal aangevraagde informatiepakketten fors teruggelopen, met 32%. Dit ondanks de vervolgcampagne 'Help jij een pleegkind de pubertijd door?'

In 2012 zijn 3.066 nieuwe pleeggezinnen geaccepteerd. Dat is 8% meer dan in 2011. Op 31 december 2012 waren 2.346 pleegouders beschikbaar voor een (bij)plaatsing van een pleegkind. Mogelijk wordt in een toename van het aantal geaccepteerde pleeggezinnen het effect van de campagne van 2011 zichtbaar. De keuze voor het pleegouderschap is geen impulsbeslissing en het traject van voorbereiding en screening duurt gemiddeld tussen de zes en negen maanden.

De groei van de pleegzorg zet ook in 2012 door. De overbenutting van de pleegzorgcapaciteit is het afgelopen jaar toegenomen tot 103%. Een aantal kinderen wacht nog steeds langer dan wenselijk op een plaatsing. De wachtlijst voor pleegzorg is 22% afgenomen. 217 kinderen wachtten op 31 december 2012 langer dan negen weken op plaatsing bij pleegouders.

'Vraag' en 'aanbod' sluiten kwalitatief niet goed op elkaar aan. Met name voor kinderen van 10 jaar en ouder is er een groot tekort aan pleegouders. Ook voor intensievere vormen van pleegzorg voor kinderen met ernstige emotionele en/of gedragsproblemen blijft het moeilijk om geschikte pleeggezinnen te vinden. Verder heeft het de voorkeur om broertjes en zusjes samen in een gezin te plaatsen, maar onvoldoende pleegouders hebben hiervoor ruimte en mogelijkheden. Doordat de campagne 'Ontdek de pleegouder in jezelf' zich specifiek richt op 'niet traditionele' doelgroepen, is er een toename van het aantal singles en tweeverdieners. Voor hen blijken de intensievere vormen van pleegzorg lastig in te passen in hun dagelijks leven. De zorg voor een pleegkind blijkt niet gemakkelijk te combineren met werk en stijgende kosten voor de kinderopvang vormen daarbij een extra belemmering.

Bij de zogenaamde hulpverleningsvariant, de kortdurende pleegzorg, is het streven om kinderen zo min mogelijk door te plaatsen van het ene naar een volgend pleeggezin. Uit (wetenschappelijk) onderzoek is bekend dat iedere doorplaatsing een risico vormt voor de ontwikkeling van een kind. In toenemende mate worden ook bij een acute uithuisplaatsing pleegouders gezocht die beschikbaar zijn voor een plaatsing waarbij het perspectief en de verblijfsduur bij de start onduidelijk zijn. Als eerste wordt onderzocht of het kind weer terug naar huis kan. Is dat niet mogelijk, dan is het verzoek aan dezelfde pleegouders of zij het kind voor lange tijd in hun gezin willen opnemen. Voor de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen is dit de meest gewenste oplossing. Het vraagt echter wel een bijzondere inzet van pleegouders. Dit maakt ook dat het verloop in het bestand van pleegouders voor crisisopvang en kortverblijf groter wordt. Wanneer een pleegkind vanuit de kortdurende opvang voor langere tijd bij deze pleegouders blijft wonen, is dit pleeggezin (voorlopig) niet meer beschikbaar voor kortdurende opvang.

C. TERMINOLOGIE

In de landelijk geformuleerde visie op pleegzorg zijn twee pleegzorgvarianten benoemd: *de hulpverleningsvariant* en de *opvoedingsvariant*. De achterliggende gedachte is dat alle betrokkenen in de pleegzorg, het pleegkind, diens ouders en pleegouders, snel duidelijkheid krijgen over de termijn en het doel van de plaatsing.

Bij de *hulpverleningsvariant* is het doel om de oorspronkelijke opvoedingssituatie te herstellen. Binnen een vooraf gestelde termijn van maximaal een half jaar wordt intensief met de ouders van het pleegkind gewerkt. Indien na een half jaar blijkt dat er geen mogelijkheden zijn om het kind terug bij zijn ouders te plaatsen, wordt gewerkt aan een doorplaatsing naar de opvoedingsvariant of een andere vorm van jeugdzorg, indien dit wenselijk is. De hulpverleningsvariant kan ook starten vanuit crisisopvang wanneer de situatie zo ernstig is dat een kind acuut uit huis moet worden geplaatst. In de *opvoedingsvariant* wordt een pleegkind voor langere tijd door pleegouders opgevoed. Doel van de plaatsing is om continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen voor het pleegkind te creëren. Contact met de ouders blijft, waar mogelijk, bestaan.

Tot slot is er de *deeltijdpleegzorg*. Die omvat verschillende mogelijkheden om pleegzorg als aanvulling op de dagelijkse zorg en opvoeding van een kind in te zetten, bijvoorbeeld in het weekeinde of vakanties. Deze variant wordt veel gebruikt als preventieve hulp voor kinderen die thuis wonen, maar waar de zorg en opvoeding voor de ouders zwaar vallen. Zo kan een definitieve uithuisplaatsing worden voorkomen. Deeltijdpleegzorg kan ook worden ingezet voor kinderen die in een groep wonen of ter ontlasting van een pleeggezin. De financiering van de deeltijdpleegzorg gebeurt deels uit andere middelen dan de geïndiceerde jeugdzorg, zoals bijvoorbeeld de AWBZ.

Algemene informatie over pleegzorg en pleegouderschap staat op www.pleegzorg.nl¹

Pleegzorg Nederland, Utrecht, juni 2013

¹ Op www.pleegzorg.nl/over-pleegzorg/vouwkaart-pleegzorg/ staat een link naar 'Het verhaal van pleegzorg' (2013). Deze vouwkaart geeft weer wat pleegzorg is, wat het betekent voor kinderen, ouders, pleegouders en gemeenten en welke variatie binnen de pleegzorg nodig is om maatwerk te bieden?